

ՏՐԱԿՏ

ԵՐԱԿԻՐ

ԲԱՆԱԲԱՆՈՒՄ ԲԱՆԱԲԱՆՈՒՄ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՈՒԹԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԱԿ 23 ՅՈՒԼԻՍԻ 1848

ԹԻԻ 316

ՆԱԲԵՆ ԼԱԲԵՐ

Կոստանդնուպոլիս . 20 յուլիս .

Քաղաքականութիւնը հանդարտութեան մէջ է ընդ հանրապէս . և միայն Վալարիայի խռովութիւնը մեծապէս կը զգացնէ իրարմարդոյն իրան օւշադրութիւնը . և այս ծանր դիպուածոյն կարգադրութեան համար շարունակ խորհուրդ կը լայ տեսնուի . Թեան գլխաւոր պաշտօնէից մէջ . Վստա մեծնային հասարակօրէն կը յուսացուի թէ օսմանեան կառավարութեան Վոլքը շտյուղարկած արտաքին կարգի խոհեմ գործակարաց խաղաղասէր ջանքը բարեխաղ վստիւն մը պիտի ունենայ . և իրարմարդոյն Վոլքը պիտի չպարտաւորի զինուորական միջոցներ ի գործ դնել Վալարիայի խռովութիւնը հանդարտեցնելու համար :

Իսկ քաղաքական . որուն Վալարիայի զինուորական կառավարութիւնը յանձնուած էր . փութացաւ իրարմարդոյն իրան նոր հրամանին համեմատ իւշաք երթալ . ուրտեղ գտնուած կանոնաւոր զօրաց հրամանատարութիւնը պիտի վարէ . Վստա քաղաքի կանոնաւոր զօրք արդէն յուղարկուեցան դէպ ի Վալարիա . որպէսզի օսմանեան կառավարութիւնը ամեն կերպիւ պատրաստ ըլլայ անակնկալ ծանր դիպուածոց առաջը առնելու :

Վալարիայի օսմանեան դեպքին վստիւնափայլ Վալարիայի փաշան այս օրերու ծանրայ պիտի ելլէ Վստան երթալու ընկերութեամբ իւր բոլոր պաշտօնաւարացը . և ծիկեան յարգամիտ Բակոր աղայն . որ ազգային աշխարհական ժողովոյն երեսփոխանն էր . ու զիկից կը լայ Վալարիայի փաշային առաջին թարգմանի պաշտօնիւ :

Վստարիայի դերպան Վոլքը լուրերի կամը ամայս յիշն մեծ հացկերթ մը ըլլաւ իւր պարտը որ ի Վոլքի տէրէ . ուրտեղ հրաւիրուած էին իրարմարդոյն իրան պաշտօնեաները :

Որ քաղաքական դպրատան սշակերտաց տուրեան հարցաքննութեան հանդէսը ամայս 10ին մեծ փառաւորութեամբ կատարեցաւ ի ներկայութեան օգոստոսփառ կայսեր և տէրութեան երեւելի պաշտօնատարաց . Վալարիայի ընդհանրապէս շատ ճիշդ պատասխաններ տուին զինուորական արուեստին վայրց իրենց աւաջարկուած խնդիրներուն . նմանապէս Ֆիզիկականութեան . քիմիականութեան . մեքենականութեան . մաթեմատիկականութեան վերջու վայր . և այլն .

Ի ԸՆԸՍԻՐԸ ԸՆԸՐ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Պաղդատ ըստած ժողովուրդը Վոլքը կը զգայն մէջ ընկող ազգերուն երեւելներէն մէկն է . Կրնայ ըսուիլ որ ամեն ազգերէն շատ աշխատակի և արտաքին կարգի սովորութիւններ ունին . և այնպիսի հեզ և քաղցր ազգի մը մէջ . այն առտիւնն աշխատակ սովորութիւններ կան . որ վայրենի և կատաղի ազգերուն մէջն ալ քիչ կը գտնուին . Վստա ազգը շատ հին ժամանակէ ի վեր մասնաւոր գիր ունի . և ժողովուրդը կէսէն աւելին կարդալ գիտէ . շատ ծախ ըզու . և կըսեն . բայց Վալարիայի մէջ ծանօթ ըզու չէ :

Վալարիայի թեան արժանի է այս պատմութեան մէջ . թէ ինչպէս երկարատե շար սովորութիւն մը դադարեցին ստակալ . և զեւթարթութեանց ձեռք զարնել կուտայ զբանական անձը . օսմանց անոր խղճմանը տննելն շարժելու . Բանդի երկար տարւթիւն մը կը իրարմարդոյն քննութեան փոխուի . նոյն իսկ ճշմարտութեան ներքին ծայրը կը խափանէ . Այս կարող դասերու է նաև քաղաքական ազգաց մէջ գտնուած մարդաստանները . նմանապէս հասարակ շարագործները . որոց վաղեմի գէշ սովորութիւնը խափանած է իրենց խղճմանցին ծայրը . ապա թէ ոչ անհնար է որ մարդս որեկեղ շարութեան ձեռք զարնէ . առանց ստակալ տանիւն եւ իւր խղճմանցին :

Թիպական վերջու ծուծան վայր . և այլն . Նեոպիտիկ պարգևատրուած թիւն եղաւ իւր օրինակիւր արտաքին իւր արժանաւորութեամբ հաւմանաւ . Վստա 13ին միւնայն հանդիսիւ կարգաւ Վալարիայի թիպականութեան արքունի դպրոցին աշակերտաց հարցաքննութիւնն ևս եղաւ . ուրտեղ նմանապէս ներկայ էր վեհափառ Վոլքը :

Վալարիայի (քուէնան) օր ըստ օրէ կընուազի և կըստարանայ մայրաքաղաքի մէջ . մանաւանդ յորմէնտէ արգիւնեցաւ կառավարութեան կողմէն որ չվաճառուի դժուարամար կարկանդակներ (պօղաւ) . կանանչեղէններ և վստակար կամ տհաւ պտուղներ . Հասարակօրէն կը յուսացուի թէ շատ ատեն չանցած ազատ պիտի ըլլայ Կոստանդնուպոլիս այս տարափոխիկ փառնէն :

Վալարիայի մաղձայրցքին վայրց եկած լուրերն ևս յաջող են . ուրտեղ դիպուածները օր ըստ օրէ կը քիչան . այսու ամենայնիւ շնորհալ գեղերուն մէջ սխեր է կոտորած ընելու այս ախտը . (տէսայէն . Վոլքը և Վեդարպուրկէն կը ծանուցանեն թէ մաղձայրցքը կը շարունակէ հարուած ընելու յիշեալ մայրաքաղաքի մէջ . ուր տեղահասարակօրէն ստորին դասի մարդոցմէ շատ կը լինին . ըստորում չեն ուզեր կամ չեն կրնար զգուշանալ :

Վերմանական լրագրաց մէջ կը կարդացուի .

(Օսմանեան դեպքանը հասաւ ի Վեջտ (որ Հունգարիայի մայրաքաղաքն է) ուրտեղ քանի մը անգամ խորհուրդ ունեցաւ գլխաւոր պաշտօնէին (միւնիսթր) հետ . և կը կարծուի թէ Վստա քի խնդրութեանց (պէյլը) համար է . Վալարիայի թի շունիթ թէ Հունգարիան քիչ ժամանակին ուղղակի երեսփոխան մի պիտի աւենայ Կոստանդնուպոլիս մէջ :

Վալարիայի շարժութիւն իսկապէս աղետալի դիպուած մը պատահեցաւ ի Վոլքի տէրէ գեղը . Վալարիայի աւանդ ի Վեմեդէյի պանդակին մէջ . Վստա արդէն իւր արդանանկները կը փորձէր . երբոր դժբաղդութեամբ անոնցմէ մէկը յանկարծ կրակ աւանդուի . գնտակը գնաց նորահասակ հերետախի էրիտասարդի մը կուրծքը կարեւր վիրաւորեց . որ այն վայրկեանը պանդակը կը մոտենէր . Վստա պատուաւոր խեղճ անձը Վեմեդէյ անուան . անմիջապէս մեռաւ . մեծ տուգի և տրտմութեան մէջ ձգեալ իւր հայրենակից բարեկամները :

Վարդակերութեան սովորութիւնը . որ այս ազգին մէջ օրէնքով հաստատուած է . շատ անհաւատալի կերեւնայ . որովհետեւ քաւական կը թուած և ուրիշ մօտ ազգերուն հետ վստաականութիւնին ծաղկած է . բայց միանգամայն այնչափ շատ և բազմաթիւ վկաներով ստուգուած է . որ աւանալը անկարելի է . ուստի ասոր վայր ամենին պէտք չէ տարակուսիլ :

Վարդատ ազգը շատ հին ժամանակէ ի վեր մէկ օրինաց գիրք մը ունի . և այս գիրքին օրինացը նա յերով . և միանգամայն իրենց նախնեացը հաստատածին համաձայն . ու տեղու կը դատաւարտեն . նախ որոնք որ գիրքը գողութիւն կընեն . երկրորդ . որոնք որ շուքի կընեն . երրորդ . պատեւրազ մէջ բռնուած գերիները . չորրորդ . որոնք որ միւնայնցեղէ ըլլալով . մէկմէկու հետ կը կարգուին . հինգերորդ . որոնք որ մասնութեամբ մէկ գեղի մը վրայ կամ տան մը վրայ կամ անձի մը վրայ կը յարձակին :

Վստա աս յանցանքներէն մէկը կընէ . օրինաւոր դատաստանի մը ձեւով կը դատուի և ուսուելու կը դատաւարտուի . Վեմեդէյ քանի հակառակ կաթիւններ և վեմեդէյ լրացնէ վեմեդէյ կը

ՍԵԼԱՆԻԿ 7 յուլիս . Վալարիայի ապստամբութեան գլխաւորը Նուէքա անուն . որ անցեալները Կոստանդնուպոլիս յուղարկուեցաւ օսման . եան շնորհաւոր մը . տասը օր կայ որ միւնայն շնորհաւոր վերադառնալու . (գոտափառ Վոլքը իւր սովորական մարդասիրութեամբ ոչ միայն բարեհաճել է թողութիւն շնորհելու անոր յանցանցը . այլեւ պատուաւոր կերպիւ ապրելու համար հարկաւ որ միջոցներն ալ մասաւոր բարեւոյ անոր . հրաման տուեր է որ իւր հայրենիքը գտնայ . Կրտստը թէ Նուէքան աղէկ խմանալով այս առատագութեան շնորհաց գինը արժանաւոր կերպիւ պիտի վարուի այսուհետեւ :

Վանի մը օրէ ի վեր ահուգողի մէջ էր քաղաքի հասարակութիւնը ըստորում աղետալի ծայրերը կը տարածուէին թէ մաղձայրցքը երեւան ելած է ի Վալարիա . և ի Վարաֆէրիա . և թէ Վալարիայի ըստած ազգիկ գեղի մը բնակիչներն (որոց թիւը 60ի կը հասնին) ամենքն ալ մեռեր են . և թէ Վեմեդէյի մէջ անգամ մէկ երկու գիւպուած պատահել են . Վեմեդէյ այս շարագուշակ լրաց մէկ մասը ստուգուեցաւ . դժբաղդութեան մաղձայրցքը Վարաֆէրիայի մէջ կոտորած կընէ . ուրտեղ խանութները գողեր և բնակիչները լեռները փախեր են . Վեմեդէյի մօտ ինչի գէթ ըստած գիւղն ալ կը քանի թէ երեւան ելեր է այս ստակալ փառը . ըստորում կը հաստատեն թէ արդէն 7 հոգի մեռեր են . և քանի մը հոգի հիւանդ են . իսկ Վեմեդէյի մէջ միջեւ ցայսօր մէկ դիպուած մը պատահեցաւ . ախկա հրեայ մըն էր . որ քանի մը ժամու մէջ մեռաւ :

ԵԴԻՊՏՈՍ . Ալեքսանդրիա . 6 յուլիս . Վահրէէն հեռագրութեան միջոցաւ եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ մաղձայրցքը (քուէնան) յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ երեւցեր է իսկապէս գէշ նշաններով . քանզի կը հաստատեն թէ առաջի օրը 5 դիպուած միայն պատահել է . և հետեւալ օրը 25 հոգի մէկէն հիւանդացեր են . Հասարակութիւնը թէ ի Վահրէ և թէ Վալարիայի մեծ վախի մէջ են . Վստաւ տար . որ անհիմն ըլլար երկիւղին . Վարաֆէրիայի Վարաֆէրիայի փաշան տեւ միջապէս գոմարեց քաղաքական ժողովը . այս ստակալի փառն գէշ հարկաւոր եղած միջոցները ի գործ դնելու . կերելի թէ գգու շուքեան համար

որոնք և մեծերը մէկմէկ գաւաթ գինի կը խմեն . և այս արարողութիւնը Վարաֆէրիայի մահաւան վեմեդէյ արարողութեան տեղն է . Վալարիայի երկու երեք օր միջոց կը թողուն . որ մողովուրդը կարող ըլլայ ժողովիլ . Վայց թէ մեծ յանցանք մը ըրած է . պէտք է որ յանցաւորին բոլոր ազգականները . դատաւարտութեան վեմեդէյ արուելու ժամանակ այնտեղ ըլլան . և ուսուելու ատենն ալ ներկայ գտնուին . Վահրէնուած օրը յանցաւորը կը բերեն ցցի մը կը կապեն և թեւելը կը տարածեն . Վստա անկէջ բուն վստա կրած է . ամէն նէն առաջ կը լեմայ կընորէ և կը կորէ ուսուելու համար իրեն ուզած կտորը . վեմեդէյ միւնները իրենց սիրած կտորը կը կորեն կառնուն . Կրտստ ալ մէն մարդ իւր մասը կառնու . ժողովին մեծը կը մօտիկնայ . ինքն զոհին գլու իւր կը կորէ . իսկ տունը կը տանի և իբրեւ յաղճանակ մը տանը առնելը կը կախէ . Վեմեդէյ կամ աս մեծին կը լայ . կամ յանցաւորէն վստա կը կորեն . Վստա անկէջ միջալ կան գորութիւն մը կընային . և հասարակօրէն չէն (չէն) մը մէջ գտնուութեամբ կը պահեն . Փոքորները ամենին չեն ուսուել . բայց սիրոր . ձեւերին մատ տեղը . և ոտքին ներքանը ամենէն հալ

յատուկ զօրք պիտի դրուին, որպէսզի մարդայայտ ըլլաւ երեւան երաժշտական ճանապարհը:

Ի պարտին փառային տաղանթները իրենց բարձր փնտրելի մէջէն, և մարդասիրական ոգով միշտ խնամք կրտսնի իւր կառավարութեան յանձնարարած երկրին ամէն կերպ զարգացմանը:

Ստանիսլավ Սկրյալով պէյը հասաւ յ'ճշգրտանդրիս Կոստան զնուպոլիսէն գալով, և իւր աստիճանին վերաբերեալ պատուով ընդունեցաւ:

Երեսն քանից ցանկապատին շինու թիւը մեծ գործունէութեամբ կրչարունակուի միշտ: Ստիւսիս Սիւսիս Գաղղիացի ճարտարագետը այս օրերս կապառուի յիշեալ շինութեան վրայօր տեղեկուի:

Կու թիւներ տալու համար Երկրի Բարձրագոյն թիւը:

ԱՐՏԱՆԻԿԱՆԻ ԵՐԵՎԱՆԻ

ԱՐԵՎԻԿԱ. 1-18 թիւեր: Իսկանդարի մէջ թէպէտեւ յայտնի խառնու թիւն մը չճշտեցաւ, այսու ամենայնիւ գաղտնի խնդրով մը և գրգռու թիւն կայ կառավարութեան դէմ, և քաղաքական անձինքներէն ոմանք կը փնտրեն թէ չըլլայ որ վերջապէս վտանգաւոր աղմուկ մը երեսն ելլէ: Իսկ կառավարութիւնը ամենին փախ մը չունի ըստ այսմ մասին, քանզի ամէն կերպ ազդու միջոցները արդէն ի գործ դրած է, և Իսկանդարի ժողովրդեան խաղաղութիւնը մասն ևս կառավարութեան հետ միարան է, և ի գիպել հարկին անոր գործակից ըլլալու խոստացած է, որպէսզի հասարակաց անդորրու թիւնը և բարեկարգութիւնը անմիջապէս մնան: Այս համար թագուհին Իսկանդարի մէջ ճանապարհորդութիւն մը ընելու դիմաւորութիւն ունէր, բայց թագուհի իր արածին նայելով, այս դիմաւորութիւնը ի գործ պիտի չդրուի այս տարի:

Ինչպէս և Ստանիսլավ Սկրյալով թեանց մէջ պատահած գիտութեան վիճակը կրչարունակուի, և ամենին փոփոխութիւն մը չտեսցաւ տակաւին:

Ստանիսլավ Սկրյալովի երեսնութեանց ժողովրդին մէջ խօսք մը ըլլալով թէ Ինչպէս կառավարութիւնը դրամ և զէնք տալով Փարիզի գործաւորաց յունիսի ապստամբութեանը պատճառ եղած ըլլայ, որտ Ինչպէս թիւնը հարկ համարեցաւ այս անարժան զարգացում թեան տու թիւնը ազդու կերպիւ մը յայտնել Սկրյալովի Ինչպէս հասարակաց խորհրդարանին մէջ, Ստանիսլավ Սկրյալովի բոլոր լրագիրները միարանութեամբ բողոքեցին այս առեւի չարախօսութեանը դէմ: Ստանիսլավ Սկրյալով ևս, որ Փարիզի Ինչպէս դիմաւոր է, այս զարգացումին խօսքերուն համար գանդատ մնաց յատուկ նամակ մը գրեց Ստանիսլավ Սկրյալովի գործող պաշտօնէին, որ իւր պատասխանաւոր ապագայ վացոյց զիշեալ դիմաւորութեան գաղղիացի հասարակապետութեան միտքէն անգամ անցած չէ, թէ Ինչպէս մասնակից եղած ըլլայ Փարիզի մէջ պատահած սոսկալի արիւնահեղութեանը:

մով կը ընկալուին: Իսկանդարի յանձնարարին միտք երբեմն հուս, երբեմն խորոված կուտեն, և միշտ նոյն տանջանաց տեղը և ոչ երբեք ուրիշ տեղ, ուր որ միշտ լինան, առ, և պրպեղ պատարաստ կըլլայ, երբեմն խորոված միտք վրայ բլինձ ալ կը ձգեն: Այս կերպիւ ժամանակը, զինի կամուրիչ զօրաւոր խմելի չեն խմեր, ոմանք Զնդ կաց եղէգ ալ կը տանին և արիւնով կը լեցնեն կըլլան: Այս տանջանքը պէտք է որ ամենուն աւելի էր ըլլայ, և միայն երկի մարդիկ կը ցանկանային այն տեղ, վասն զի մարդու միտ ուտելու կանանց արգելուած է, բայց կրտսնի որ երբեմն երբեմն գողնալով ձեռք կը ձգեն այս գործաւորի միտ: Այսու օր Ստանիսլավ Սկրյալով մարդու միտ ուրիշ ամէն տեսակ միտքէն աւելի սպէկ և համով կը ընկալուին: Թէպէտ այսպիսի կըլլան, բայց երբեք օրէնքէն թոյլ տրուած դիմաւորութեանը դուրս այս միտքն չեն ուտեր, և թէպէտ շատ տղայ, անհաւոր և գաղանային բան է այս գործը, կրտսն ան հեղինակը, որնոր աջօր տեսած է, ի վերայ այսու մենայնի շատ հանգարտութեամբ և մասնակցով գաղտնաստան ընելէն վերջը՝ այս բնութեան հակառակ գործքիս ձեռք կըլլան, և չէ թէ ուրիշ

ԳԱՐԵՎԻԿԱ. Գաղղի, 8-20 թիւեր: Զանգարու թիւը կրչարունակուի և օր օրու օրէ ևս աւաւեւ կը հաստատուի: Փարիզ մայրաքաղաքը, որ յունիսի ահագին ապստամբութեանէն ի վեր տխուր և ցաւալի վիճակի մը մէջ էր, սկսաւ իւր առաջի գաւարթուն և ուրախ տեսքը ստանալ, խանութները և մթերանոցները լեցան ևն ծախու առնալներով, թէ կրիկ մարդ է կըլլի և թէ էրիկ մարդ, վերջապէս փոփոխութիւնը քիչ քիչ կը տարածուի, և առեւտրական գործքը յաջողութեան գտնելու վրայ էն, Ստանիսլավ Սկրյալով, որ Երեսն յանձնուած է միշտ Փարիզի և Երեսն Ստանիսլավ Սկրյալով, ազդու և գործունէ այ միջոցներ ի գործ կըլլան հասարակաց հանգարտութիւն անմիջապէս պահելու համար, Ստանիսլավ Սկրյալով պաշտօնական վիճակը կրչարունակուի միշտ, անոր բնույթաց զէնքը կը ժողովուի մեծ հանգարտութեամբ և առանց ընդգիծութեան: Խառնու ըլլալու հաստատարութիւնը արգիւնեցաւ, անոնց անկարգութիւնները զգալու համար հաստատուած վաղեմի օրէնքը վերստին նորոգուեցաւ, և իւրաքանչիւր հաստատարի պիտի պարտաւորի այսու հետեւ երաշխաւորութիւն տալ ըստ օրինաց: Ինչպէս և ըստ հաստատարական ժողովրդի և ընկերութեանց համար յատուկ կարգադրութիւններ սահմանուեցան, որպէսզի այսու հետեւ չըլլայ որ յիշեալ ժողովրդի մէջ բարոյականութեան և հաստատուած կառավարութեան դէմ գաղթականական առեւտրականութիւններ ընելով, ապստամբութեան գրգռու զօրով լըլը: Այս ամէն սահմանադրութիւնները, որոնց նպատակը կընայի հասարակաց հանգարտութիւնը և բարեկարգութիւնը հաստատուելու պահելու: Թէպէտ ևս խառնութեան անհանգարտութեան տու թիւ մը եղած են, այսու ամենայնիւ բարեկարգ և խաղաղութեան քաղաքացիները խիստ գոհ են, ըստորում ժողովրդեան մէկ մասը մինչեւ ցայսօր առէկ մը չմանալով քաղաքական ազատութեան ճշմարիտ միտքը, ամէն կերպ լրութիւնը ի գործ դնել կը ջանային, առանց ուղեւոր ճանաչել ստացուածոց, և ընտանեաց վերաբերելով իրաւունքը և յարգը, կամուրի բողոքայայտ բռնութիւն որ սմէն բան հասարակաց ըլլայ թէ ստացուածք և թէ ընտանիք: Այսմիտք այսպիսեաց յանգիծութիւնը և բարոյականութեան դէմ սկզբունքը բոլորովն ընելու համար ամենահարկաւոր էր հզօր և անվերջ կառավարութիւն մը, որնոր խիստ արժանաւորութիւն ի գործ կըլլան Ստանիսլավ Սկրյալով պարագայէն:

Երեսնի ապստամբութեանը մասնակից եղող անձինքը՝ կառավարութեան զգուշաւոր հետազոտութեամբ օր օրու երեսն կը լինեն և ձեռք կընցնեն: Երեսնի օրու Փարիզի զանազան բանտերուն մէջ յիշեալ յանցարարութիւնը 14,000 հոգիէն աւելի է, ու թէ որ կայ որ միայն 7000 բանտարկեալ կային: Երեսն գաղտնաստանը գեւեղութեամբ, և խաղաղութեամբ անձինքը անհանգարտութեան մէջ են այս բազմութիւն բանտարկելոյ վրայ:

Փարիզի մարդ տեղեր ազգերուն պէս, օտարական մարդ մը տեսնելուն պէս վրան վազին փառատեն, կամ մէկէ մը անմիջապէս վրէժ տանելու համար մեղացնեն ուտեն: Թէպէտեւ այս վերջինը քիչ անգամ առանց մեղք ալ կը պատահի, իսկ այս տեսակ վրէժը մեծաւոր գերիներուն գաղտնաստանը չըլլայ, փոխելոյ այսպիսիները չէ թէ միայն անմիջապէս ողջ ողջ կուտեն, հապտ նսեւ մեղած ալ լըլլայ, մինչեւ նսեւ թաղուած ալ ըլլայ (միայն թէ շատ օր չանցնի) կը հանեն գերեզմանէն կուտեն:

Երբեմն այս տղան ալ ուրիշ մէկ քանի ազգաց պէս, իրենց ազգականները կուտեն, երբ որ շատ ծերանալով գործելու և աշխատելու անբարձր կըլլային: Այս ծերականները նոյն ժամանակը հանգարտութիւն իրենց համար այնպէս ծառի ծիւղ մը կըլլային, որուն տակը բաւական միջոց ըլլայ, և ձեռք նոյն ծիւղէն բռնելով վար կըլկախուէին: Ինչպէս և իրենց տղաքը և մեծաւորները այն ծիւղին չորս կողմը բոլորած կը կաքուէին պոռալով: «Իրեն պարտէս հասած է պէտք է որ ինչայ»:

Այս արարողութիւնը տարւոյն առ և պղպեղ առատ եղած ժամանակը կընէին, իրենք խեղճ ընկեր կը յոգնէր և չլինալով երկայն առանց կախ:

որոնք քննութիւնը օր օրու ի գործ դրուելով պէտք էր որ յանցարար պատանդները շուտով արտաքսուէին գաղղիացեաց գաղթականութեան երկրները (Նիւյորքիէն ի դաս), ինչպէս որ իսկ զգանէ խօսքը եղած էր:

Ստանիսլավ Սկրյալով (միտք) խորհրդարանին մէջ մասնաւոր փոփոխութիւն մը եղաւ Ստանիսլավ Սկրյալովի հրամանաւոր, որ ինչպէս յայտնի է, յիշեալ խորհրդարանին գահերէց, և գործող իր խնամութեան գլուխ է: Երեսնի գործող տեսչ Պրոսպեր Գալլիէր, յունիսի ապստամբութեան ժամանակը ընդունած ծանր վերքերուն պատճառաւ պարտաւորելով հրաժարել իւր պաշտօնէն, վերստին մօտիւ Ստանիսլավ Սկրյալով յանձնուեցաւ արտաքին գործող տեսչութիւնը: Երեսնայէս մօտիւ Սկրյալով իւր տեղը առողջութեան պատճառաւ չհրաժարեցաւ արգարութեան տեսչութեանէն, և այս պաշտօնը մօտիւ Ստանիսլավ Սկրյալովի արտաքին գաղղիացի երեսնականաց ժողովրդի գահերէցն է, որուն պիտի յաջորդէ, կրտսն մօտիւ Տիւֆոր: Ստանիսլավ Սկրյալով և Երեսնայէս տը Սկրյալովի զօրութեանց պաշտօնէն անունակցաւ: Ստանիսլավ Սկրյալով Սկրյալովի փոփոխութիւնները յունիսի 6-18 նիտին մէջ ծանոյց ազգային ժողովրդին:

ՍՊԱՆԻԱ. Այս տեսչութեան մէջ ծանր խառնութիւններ վերստին ծագելու վրայ էն: Ստանիսլավ Սկրյալով (Կարոլա վեցերորդ) որ իզագէլա թագուհին հօրեղային է, իւր կողմանէ զօրապետ Լիւիս Կալաթա յուղարկեց՝ այս նահանգին ժողովրդը որ հանելու համար հիմակուան կառավարութեանը դէմ, որպէսզի ինքը նստի թագաւորական տեղը: Ստանիսլավ Սկրյալով իրաւորութիւն Սկրյալովի գործողութեան ևս քանի մը հարկաւոր մարդով Ստանիսլավ Սկրյալով, և այս երկու նահանգաց մէջ ալ պատերազմը և արիւնահեղութիւնը սկսաւ: Ստանիսլավ Սկրյալով բռնող լրագիրները կրտսն թէ Ստանիսլավ Սկրյալով մէջ սպասարկները յողթութեան և ցրտեցան, իսկ յառաջողութեան կուտակից լրագիրները ընդհանրական կը հաստատուեն թէ Ստանիսլավ Սկրյալով (գաղղիս) ամէն բան կարգի կը դնեն, կոպտարատուին և կը զօրանան, որպէսզի մէկէն մէկ յարձակուին թագուհին զօրացը վրայ:

Ինչպէս որ կը տեսնուի, այս դժբաղդ երկրորդ օրու խառնութիւնը երբեք բոլորովն դադարած չէր, կրկին մեծամեծ արիւնահեղութեանց և սատակի անկարգութեան տեսարան պիտի ըլլայ:

ԻՏԱԼԻԱ. Պատերազմին տեսարանէն եկած վերջի լուրերը յունիսի 5-17 էն են, և երեսնի գիպուած մը չեն ծանուցաներ: Բայց երկու հակառակորդ կողմէն ալ պատարաստութիւններ կը տեսնուէր վերջին ճգնաժամ ծեծկուելու համար:

Այնտեղի միշտ նեղութեան մէջէն, ուրտեղ տուլով ընդամենը 18 հազար զօրք կայ՝ բազմաթիւ թշնամաց դէմ պաշտպանելու համար, իրհաւ:

ված կենալ գետինը կենտրոն, ամէնը մէկտեղ վերան կը յարձակէին, կտոր կտոր կընէին, և ուրախութեամբ կը լալէին կը լըլլային: Ստանիսլավ Սկրյալով մէկ քանի աշխարհազորներ կը կործեն, որ այս արարողութիւնը Ստանիսլավ Սկրյալովի մէջ տակաւին կայ, իսկ շատ ժամանակէ ի վեր վերցուցած են գայն, իր յուսացումի որ կամայ կամայ յանցարարները և պատերազմի գերիները ուտելէն ալ կը քաղային: Զաւիւով գտան, որ խաղաղութեան տեսնը կը տեսնուած մարդիկներուն միջին թիւը 60 էն մինչեւ 100 հոգի կը հասնէր տարին:

Ինչպէս և Գաղղիացիներ:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻ

Ինչպէս և իրեն պարտէս հասած է պէտք է որ ինչայ գէշ ըլլաւ, ոչ աշխարհաւորութեան և ոչ վեհանախարհութեան: Այլ ընդդէմ խեղճութեան գործողութեան մէջ է: ԴՆՊԱՐԱՐԻՆԸ շատ անգամ ճշմարտանալ չլինի:

տասներեք թէ ճիշտագոյն դուրս (Կարգաւ Լճակ) թագաւորին կրօնք որդի) 20000 զորքով զէպ ի Վերու կը յառաջանայ, ուսկից Վ Ենեոսի ինչ հանգը պիտի իջնայ, և կերելի թէ Վ Երանան պաշարելու միտք ունի:

Ինչմանկէ լրացիրը կը հրատարակէ ի պաշտօնէ թէ Սարտենիայի վիճակաց մէջ 12 հազար նոր զորք գրուելու հրաման եղած է: Սարտենիայի զորքը, որ Սանթուան պաշարած են, բաւական յառաջագիտութիւն ըրին այս բերդին դէմ:

Երբիտեան ծովը գտնուող Սարտենիայի պատեւրազմակէն նաւերը առայժմ 16 հատ են, որոնցմէ 8ը շոգենաւ, և ընդամենը 250 թնդ անօթ և 2569 նաւատարք ունին:

Յայտնի է որ Վ Ենեոսի ինչ հանգը յուրիս 3 ին ըստ լատինացւոյ միացաւ Սարտենիայի վիճակացը Էնտ ազգային երեսփոխանաց մեծագոյն մասին հաճութեամբը Վյա արարողութիւնը մեծ հանդիսիւ կատարեցաւ և զանազան ատենախօսութիւններ եղան այս առթիւ, որոց մէջ նշանակութեան արժանի է առժամանակեայ կառավարութեան նախագահ մօսի Սանթուան ատենախօսութիւնը: Հասարակօրէն կը խորհուր թէ այս բարեբաղդ դիպագածը Վարդա Մարտի թագաւորին վերադարձն աշխարհը ևս առաւել շարժելով, ամենայն զօրութեամբ և վերջին ճգնաժամի պիտի պատերազմի Վ Ենեոսի ինչ հանգէն հալածելու համար զուստրիական զորքը:

Յուրիս 10ին ըստ լատինացւոյ Սիկիլիայի խորհրդարանը օրինաւոր կերպիւ թագաւոր ընտրեց այս կղզւոյն Սարտենիայի թագաւորին որդին զարքաճապատիւ զուրք ճիշտագոյն: Վյա ընտրութիւնը շատ ցնձութեամբ և ուրախութեամբ ընդունուեցաւ բոլոր Սիկիլիայի մէջ և ժողովուրդը երեք օր մեծ տօնախմբութիւն և լուսաւ սրտ թիբրաւ Սիկիլիա քաղաքը:

Վարդի թագաւորը յուրիս 3-15ին բողոքեց ընդ դէմ ընտրութեանը ճիշտագոյն զբոյն իրեն թագաւոր Սիկիլիայի: Վյա տեսնելով թեան մէջ հանդարտութիւնը ըստ կարի հաստատուելու վրայ է թագաւորական զորքը յայժմ թիւներ ըրին Վա լատինա նահանգին մէջ, ուրտեղ բանի մը սիկիլիայի պաշտօնատարներ, որ օգնութեան գացել էին, ձեռք անցան և մահու գտնապարտուեցան, այսու ամենայնիւ ազգային երեսփոխանաց ժողովոյն միջնորդութեամբ անոնց կենացը շնորհք եղաւ:

Վարդի կոտորութիւնը հարկաւորութիւն չունենալով այժմ շատ զօրք պահէ Վարդապիտի մէջ, միտք ունի 30 հազար հոգի չափ սիկիլիացւոյ գէմ յաղարկել: Ի վերայ այս ամենայնի կրօնի թէ Վնգիցի և Վազգիցի գեապանները այս արշաւանքին դէմ կեցեր են, քանզի այս կրիւտ տեսնելով թիւները արդէն ձանձրան յիշեալ կղզւոյն անկախութիւնը:

Վարդիացւոյ զօրքը Ֆերրարա քաղաքին տիրեցին յուրիս 2-14ին, և անոր բերդին պաշարը նորագէտները կը իջնէր քաշու եցան: Պապին կողմանէ կարգեալ քաղաքապետը պարտաւորեցաւ երկու ամսուան համար ուտելիք տուրբերդին մէջ եղած աւտօրիացի պահապան զօրացը:

Համ յուրիս մէջ է պաշտօնէից (միսիսթը) ժողովոյն անհատատութեան համար, մօսի Սա միսիսին կողմէ անպատճառ հրաժարիլ իւր պաշտօնէն, բայց Պապը չընդունեց անոր հրաժարու կոտ ինդիքը:

Վերապատիւ Սարտենի տրքեպիսիոստը որ Պապին կողմանէ Վարդի կայսեր քով գացած էր հաշտութեան ստաջարկութիւններ ընելու համար, այս օրերս ետ դարձաւ ի Համ, առանց կարող ըլլալու բան մը կատարել: Վարդի կայսրը բողոքովն մերժեց է, կըսեն, Պապին խաղաղասէր առաջարկութիւնը, բայց իրաւ է որ Պապ ինչեւ բողոք կուզէ որ աւտօրիացիները բողոքովն բաշտին իտալիայէն, ինչպէս որ մայիսի 3ին գրած իւր նամակաւ կը յայտնէր ըսելով թէ իտալիան և Վերանիան պէտք է որ իրենց բնական սահմանը մանկէն վերադառնան:

Հա թեամբ վերադարձնան պահապան զօրքը, ազգային պահապանները, ախորժմեան լէգէոնը և քաղաքացի պաշտօնատարները մէկմէկու հետ միաւորեցան: Յիշեալ միաբանական տօնախմբութիւնը անտարակոյս բարեկարգութեան առհաւատեցայ մին է:

Պաշտօնէից ժողովը լուծուեցաւ, և բարձրագոյն արշիդուքս Յոհաննէսը Տալիսի պարսնին յանձնեց, որ նոր խորհրդարան մը կազմէ:

Վրչիդուքս Յոհաննէսին, (որ Վարդի կայսեր հօրեպայրն է) գերմանական տէրութեան տեսչի ընտրուիլը մեծ ուրախութեան առթիւ եղաւ գրեթէ բոլոր գերմանական ժողովուրդը: Յիշեալ արշիդուքս Վ ինչնայէն մէկնելով, յուրիս 15ին ըստ լատինացւոյ հասաւ ի Յոհաննէսը, և հետեւեալ օրը իւր բարձր պաշտօնը ի գործ դրելու սկսաւ: Սեփական ուրախութիւններով տօնախմբեցին Վարդի Վարձարութեան գալուտը: Թիբիստի նաւահանգիստին պաշարումը վերցաւ վաճառականի նաւուց համար: Սարտենիայի նաւատարմի իւր կողմանէ մարդ պիտի յուղարկէ յիշեալ նաւահանգիստը մանող և երող նաւերը և շոգենաւերը պարտելու, և թէ պատերազմի վերաբերեալ պաշար կամ դէնք չգտնէ մէջը, հրաման պիտի տայ որ անցին, այս դաշինքով սկսան նաւերը բանիլ, նմանապէս Վյա շոգենաւերը իրենց առաջի կանոնաւոր երթեւեկութիւնը արդէն ի գործ կը դնեն: Վյա կարգադրութիւնը Թիբիստի վաճառականութեանը շատ օգտակար եղաւ, որ նաւահանգիստին պաշարման պատճառաւ գրեթէ ի կախ մնացած էր ի սաստիկ վնաս բոլոր վաճառականաց:

ՅԱՆԱՅԻՆ ԵՆԻՔԻՔ

Յալուսիս, 25 յուրիս:

Վնչեալ շարժումնէ ի վեր քաղաքիս հասարակութիւնը մեծ տառապանաց և տրամադի մօտ թեանց մէջ է, քանզի մաղձայայլքը (բուլեւան) որուն տհալին հարստ անները ժամանակէ մը ի վեր հեռու են կրօնէից, արդէն մեր մէջը հասաւ, և բանի մը դիտարած պատահեցաւ այս անգամ, թէ պէտք է բարեբաղդաբար չարագուշակ շարունակութիւն մը չունեցաւ: Ի վերայ այս ամենայնի Վարդապիտը ըստ ամ գեղը, որ Վրչիդէն հազիւ թէ երկու ժամ հեռու է, մաղձայայլքը կատարած կընէ, և խեղճ գեղացիներէն շատը ուրիշ տեղուանք փոխադրուեցան: Վյալիս փոստիցաւոր վիճակի մէջ անշուշտ գտնուելով թեան արժանի է քաղաքիս բժշկաց մէկ մասին մարդ տիրական փոխը որ հոգ տարին տակալ մանուստը յայտարարութիւններ հրատարակել ամէն լիզուով, աղքատաց ձրիարար տարածելով զանաք: Վյա յայտարարութեան մէջ (որտեղ հետեւաբար պիտի տեսնեն մեր ընթերցողները) նշանակեալ են պահպանողական գեղերը, և հարկաւոր գրուելութիւնները զորքն ի գործ դնելու պէտք է, երբ որ մաղձայայլքը հասած է, կամ մօտ է հասնելու: Վերջու պէս գեղավաճառները մեծ վաճառ մօտեցնելովն այս օրինակ պահպանողական գեղերէն, որոց արժէքը իւրաքանչիւրը յօժարամտութեամբ կը հաճի կորսնցնել: Բաւական է որ այս ստակալի տեսնելու երկար այցելու թիւն չընէ մէկ լիզու եթէ այսպիսի բարեբաղդութիւն մը ունենան զմեռնացիք, անտարակոյս Վ Երիս Վարդապիտութեան յատուկ մէկ շնորհք պիտի ըլլայ:

Վաղձայայլքին ձայնը լուսեղան պէս մեր հոգիս առաջնորդ գերապատիւ Պօլոս Վրքեպիս կոպտը երեք օր յատուկ ժամերգութիւն հակում ընել տուաւ սուրբ Ստաւորիք եկեղեցին, որ պէտք է լուսեղան Վրքեպիսի մեծ ողորմութիւնը ազատե զմեզ այս ահապին հարուածէն:

Վաղձութեան և շնորհակալութեան արժանի կը համարեմք քաղաքիս կառավարիչ վեմ մարտի (Ուման պիլին մարդ տիրական ընթացքը, որ քաղաքական ժողովին և տաղութեան ժողովոյն խորհրդով անմիջապէս հրաման ըրաւ որ փողոցները և ճանապարհները մաքրուին, աւելին և վնասու կոր և ահատ պտուղներ, և կանանց զենքեր չվաճառուին, ինչպէս են սելա (շալու), ձմերուկ (դարբուզ), խաղող, թուզ վարունգ, և այլն, կործ խօքով պարտիզպաններուն խանութը անց

եալ շարժում միայն Վարդապիտ և տիւ կրօնական և բայց 2-3 օրէն ետքը կամայ կամայ սկսան ամէն բան ծախել: Վյա ամենայնիւ երկրպագութիւն չկայ թէ կերակուրի զգուշութիւնը, մաքուր ուտելիքը, բնակութեան և հողուտի մաքրութիւնը, ցուրտէն զգուշանալը, և ամէն բանի մէջ շարունակութիւնը մեծապէս օգտակար են մաղձայայլքը հեռացնելու, կամ անոր հարուածը ամբողջ ընելու համար:

Քանի մը հարկաւոր խորհարար-թիւներ որ հորձածել պէտք է յուրիս պահպանութեան համար:

Վյա տեսնելով մաքուր պիտի ըլլայ որ տաղարար օղ ունենայ, ու սենեակները ձերմիլ յնելու է կրօն (քիւլէճի) ջրով, արիւնքն պատանա ընելու է: Վն սենեակներուն մէջ ուր որ կընակին, լայն բերան ունեցող ամաններով կրօն (քիւլէճի) քղորդ (քղորտ արջ) զնելու է ջրախառն, նաեւ քիւլէճի ալմը և իցել թիւս (ասիտ) խառնելու է, ու այս ջուրէն օրակելու է արտաքնոցներուն մէջ և լուսեղան ձախուռ (լաղմիւրու) մօտ տեղաւնեցը:

Վն սենեակի մէջ շատ մարդիկ պաւակելու չեն, Վրքարդ (որ խիտ հարկաւոր զգուշութիւն մըն է) Օգուշանալու է պող առնելէն, մանաւանդ փողը և սոքերը պողեցնելէն, ու քրտնած հոլի գէմ կենտրէն: Վոց տեղ պաւակելու չէ, ու գիշերը պաւ կամ սենեակին պատահանները գոցելու է:

Օպիւ մանելու չէ, մանաւանդ երբ որ քալին ստախի է, ու քալի չեղած ատենն ալ քիւլ կեւալու է ջուրին մէջը:

Ստակիքի համար մանուստը զգուշութիւն ընելու է, չափէ դուրս գինի, օղի, պրանտ և ուրիշ ոգիւնք ընկել ընել խմելու չէ, աղած միս և ձուկ ու տեղու չէ, նմանապէս վարունգ, փաթիլձան, սելա, ձմերուկ, և հասած պտուղներ: Վիտաւած պտուղները այնքան վնասակար չեն: Վրքար տաք կըզգայ մէկը կամ քրտնածէ, հեռու կենալու է ամէն պող խմելքներէ, Վն ջուր խմելու չէ, հապաքիւլ մը գինի կամ պրանտ դնելով մէջը:

Թիւլիլ լիանաւ՝ ընելու բաները ասոնք են:

Վրքարն առ նշաններովը կը յայտնուի: Վորտ անդամներու թուր թիւն մը, գլխու ծանրութիւն և դառնալ, թմրութիւն, երեսի գեղմութիւն, աստօրակի (իշտահի) պակասութիւն, ստախի ծաբաւ, լիզուի ծանրութիւն, օրանեպութիւն, կըրակի պէս տաքութիւն մը ստամոքսին մէջ, աղիքներու ձայն, փողիցաւ (սանձը), և անոր հետ որդ վայնալուծութիւն, փոխել, ջրերու քաշուիլ, բոլոր մարմնից և մանաւանդ ստիքու պաղութիւն ու փախող քրտնիք մը:

Վն նշաններուն առ ընն տեսնելու համար պէտք է հիւանդին մարմնի մոլէկ մը տաքցունելու հոգ տանիլ, ուստի երկու բրդեղէն ծածկիլ կամ եօղան տաքցնելու և հիւանդը անոնց մէջ պաւակեցնելու է, ու քալուրով (քեաթիլիով) խառնած ոգիւլով (սիկիլիոյով) կամ տաք քաղախով կամ ուրիշ զրգուիլ օգիւլով մը (բուհով) չիլէ պէտք է անոր մարմնը և կանակը վերէն վար: Օրած կոյճիւն լայն տակը դնելու է քանի մը պտուղ տաք ջուր, քանի մը տաք թուղա զորանք լալով մը փաթիլելու է, քանի մը տաքալիներով ալ տաք միսիլը, փարին վրայ տաք լալի տաքիսի ոգիւլով (բուհով) թրջած, ու սրունգներուն (պաղտիներուն) վրայ վերէն վար մանալիս (հարտալ) զարնելու է ձեւած և տաք ջրով շարած:

Հիւանդին խմելքը պիտի ըլլայ թէյ, կամ երկուցիկ (փոխութիւն), անանուխ (նանէի) և կամ պարսիկ (օղուլ օղուլի) ջուր, նաեւ երկու իրեք անգամ առ ընկելքներուն թափին մէջ զնէլ պէտք է քանի մը կաթիլ անանուխ ոգի (նանէ բուհու), և 8-10 կաթիլ ախիանի ոգի (սիկիոն բուհու), կամ 45-20 կաթիլ օքսիան բուհու:

Վն հարկաւոր գեղերը առաջուց գտնուելու են տանը մէջ, ու անմիջապէս բժշկը կանչելու է: Շատ անգամ պատահեց է, որ միսակ առ զգուշութիւնները բաւական եղած են հիւանդութիւն առջին անգամ:

(Կարգադրեալ)

Վ. Ս. Ֆիլիպս: Ի. Պ. Մարտի:
Տ. Փապրիցի: 2. Վ. Պ. Պ.

(1) Տաղիւրէն յիշեմք գաղափար կրօնի, որ կրօն չենաւ փոք մին է, քանզի գեղավաճառները կը ձախուռ:

ԱՒՍՏԻՒԱ. Վիկտոր 6-18 յուրիս: Հանգարտութիւնը կը շարունակուի այս մայրաքաղաքիս մէջ, երեկ և կը պայտ թեան և միարանութեան տօնախմբութիւնը մեծ հանդիսիւ կատարեցաւ: Վյա արարող

— Մաղձայոյզքը (քուէնան) գրեթէ դարա-
բեցաւ ի Զեւոյն . այսու ամենայնիւ անոր փոխա-
րէն՝ սաստիկ չքաւորութենէ պատճառաւ սով
մը կըտրէր : Եւ ինչ որ քործաւարները քանի մը չա-
քաթ անգործ մնալով , ուստի չուէին այժմ :
Եւ յայտնաւ լըւրը Վիտս կղզին և Վիլի լուսեւով ,
մարդասէր անձինք անվիճապէս օգնու թեան հա-
սան՝ արժուիք և դրամ յու դարեկով յիշեալ
գծադր կարողեցայ :

— Ինչպէ՞ք ձեր մէջ այս օրուան հրատարա-
կուած վայրենի ժողովոյ մարդակեր սովորու-
թիւնը խիստ սոսկալի և քիչ մըն ալ դժուարա-
հաստ կերելի մեզ . այսու ամենայնիւ . այսպի-
սի դիպուածի մը գործարարի օրինակը մօտ օրե-
րէս այս կղզին ալ պատահեցաւ . Եւ չտուային
կըզրեն թէ յիշեալ քաղաքին մէջ յայն մարդուն
մէկը , որ ժամանակէ մը ի վեր լեռները կըբը-
նակէր , ուրիշ մէկ յոյն մը բռնելով՝ հանդար-
տութեամբ մը կըմարթէ զայն , զլուսը կըկտրէ .
փորը կըճղէ անքնները կըհանէ կընետէ . թորը
և թեւերը կտաւորու իր բնակարանը կըտանի (որ
այս մը այսինքն մաղարա էր) , կեպէ և կոկոխ
մեծ արտաթակով մը ուտել . Եւ քարքարոսա-
կան գործողութիւնը լուսեւուն պէս կաւաւարու-
թեան մարդիկը անմիջապէս վրայ կը հասնին և
կըբռնեն այս մարդը . մը ինքնին խոտովանեցաւ
իւր ըրածը առանց գեղը մը գգալու արտին մէջ .
Եւ եղբունագործ գաղանդարոյ անձը լզկի բե-
րին անցած չարթու և իբրեւ խենթ՝ յունաց հի-
ւանդանոցը դրուեցաւ . Սակայն կըսեն թէ իւր
քարքարոսութենէն ի դատ , խենթութեան ու-
րիշ նշան մը չունի վրան :

— Ինչեալ չարթուանէ ի վեր խառնելէն նոր
լրագիր մը սկսաւ հրատարակուիլ քաղաքի մէջ
Մարթիլիայ թիւթար անուամբ (Սաքրիֆիկա-
տիֆիկաթիւն) . Եւ նոր թերթով չորս հաս-
կըլլայ այժմ լզկի մէջ հրատարակուած լրագիր
ները , այսինքն 1 գաղղիտէն , 1 յունսէն ,
1 հայերէն , և 1 խալիքէն :

— Ինչեալ չարթու խիստ ցաւալի դիպուած մը
պատահեցաւ . Օսմէ գերբը Մաղղիոյ հիւանդա-
նոցին մօտ նոր տուն մը կը շինուի , և չորս որ-
մածու (տիվարձը) կաշխատին բարձր տանդու դի-
րի (խակէ) մը վրայ , ուրտեղ շատ քարեր ալ դը-
րուած էին . յանկարծ սանդուղքը փլուելով յի-
շեալ չորս հոգին վար կենան , քարերուն տակ
կըմնան , և չարաչար կըվիրաւորին . Հետեւեալ
օրը այս խեղճ անձինքներէն մէկը մեռաւ , և
միւսներուն աղէկնալուն վրայ շատ յոյս չկայ :

— Միայն 14ին գիշերը Միլէս գետին (Վիւմէր)
անդի երեսը ամարանոցի (գուլէ) մը մէջ հրդեհ
պատահելով . գրեթէ բոլոր շինուածքը այրեցաւ :

— Տաճկաց բամազանը ամայոյ 20ին երեքշաբթի
օրը սկսաւ սովորական արարողութեամբ :

— Եւրոպական եկած վերին լուրերը յուլիսի 14էն
են , և կըծանուցանեն թէ մի զմայոյզքի դիպուած-
ները կըշարունակուին յիշեալ քաղաքին մէջ , այ-
սու ամենայնիւ այսքան մահաբեր չեն . քանզի 8
օրուան մէջ միայն 12 հոգի մեռեր են այս անգամ :

— Միայն 20ին երեքշաբթի կէս օրին սաստիկ
հրդեհ մը պատահէր է ի կոստանդնուպօլիս ի
Սիլվաթի զո . և չոգ ենաւուն միկնելու ժամանակը
հրկիզութիւնը կըշարունակուի , և ահագին կերպիւ
կըտարածուի եղբեր : Կըհաստատեն թէ Սիլվա-
թի զո մեծ մասը հոյ շարակ եղած պիտի ըլլայ :

— Սուրբ Մարտիան գարոյցին վաղեմի աշ-
կերտ զիւրեմնացի յարգոյ պարոն Տիգրանը Հ-
թ . Սալարանեանց անցեալ շաբթու . Պերութի
չոգենաւով մեկնեցաւ ասկէց սուրբ Նորուստէմ-
երթալու ըստ հրաւիրանաց ամենապատիւ . որրա-
քան Կիրակոս Պատրիարքին . որ միտք ունի վանքին
մէջ քարեկարգ ուսումնարան մը հաստատելու .
Նորին Սրբազնութիւնը չէր կրնար լաւագոյն ըն-
տրութիւն մը ընել . քանզի յիշեալ ազնուազարմ
ուսումնականը իւր ընտիր հայկարանութենէն ի
քստ , գաղղիական և խոտական լեզուաց ևս ըստ
բաւականին տեղեակ է . և որուն թարգմանու-
թիւնները շատ անդամ հրատարակած ենք լըւ-
րաց : Եւ քարքարեան մէջ : Յարգի պարոն Տիգրանը
Հ . Թ . Սալարանեանց քանի մը տարի և մինչև
1843ին հրկիզութեան ժամանակը խիստ պատուով
և յաջողութեամբ ի գործ դրաւ հայկարանու-

թեան դաստառուութեան պաշտօնը իրմիտ ողջը
կանց դպրատանը մէջ : Եւ ինչեալ հրդեհէն ետքը
հարկ ըլլալով Լօստէմիլ երթալ . այնտեղ հայոց
դպրատունը ևս երկու տարիի չափ կարգադրեց
ըստ հնարաւորութեան , բայց ափսոս որ Լօստէ-
միլը մէկ մասը իրենց սովորական անմիաբա-
թեամբը չկողմնէ ծանալել անոր արժանիքը :

Պարոն Տիգրանը Սալարանեանց իւր պարկեշտ
և սուրբին ընթացքով , և իւր ուսումնական
տեղեկութիւններով միշտ պատիւ ըրած է իւր
քաղաքակից հայ ժողովոյ սը :

Ինչեալ չարթու Կալիֆաթի լզկի 138-
139 թուրդ թերթերը առինք , մայիսի 13և 28 ամ-
սաթուով . Յաւալի տարի . կըտեսնենք թէ ըստ
օրինակի միւս հայերէն լրագրաց լզկի ևս կը
գանգաւոր թէ իւր ծախքը եկամուտէն աւելի է .
Եւ ամենայնիւ քաղաքի մը լըւրատեան
Ինկերութեան ջերմեւանդ և արժանագով հայ-
րենասիրութեանը վրայ . թէ ինչ եղանակու որ
ըլլայ լզկի չարու նախ թեանը վերջին ճգամը
պիտի աշխատի . թէ և երկու շարթը անգամ մը
ըլլայ . քանզի լուսի և ինչ . յանդիշ . Եւ Ինչեալ
կաղաւթի խոնարհարար գիտնական հասարա-
կութիւնը կողմնաց և Հնդկաստանի , որպէսզի
իրենց ազգասիրական խնամքը և հովանաւորու-
թիւնը պակաս չենեն առհասարակ հայերէն ամէն
լրագրաց վրայ . որոնք թէ և ըստ արժանւոյն
կատարեալագործեալ չլլան . ի վերայ այս ամե-
նային երկրայութիւն չկայ , թէ միշտ պատիւ
կրեն ազգին . և անոր ամէն կերպ յաւաքողի-
մութեանը գործակից կրնան . Հեռատես և խո-
հեմ անձինքը աղէկ կիմանան մեր այս ըսածնե-
րուն ճշմարտութիւնը :

Եւ ինչեալ լրագրին 139թուրդ թիւը կըծանուցա-
նէ թէ յարգոյ պարոն Սաքէնու ի . Եւ Եւրոպան
անգղիաբէն գիրք մը հայերէնի թարգմաներ է
պարզ գրաբառ լեզուով Փիլիքէյ Վիլիլէյ ա-
նուամբ , որ անգղիացի աղչին վաքը և բնաւ
րութիւնը կը բացատրէ , տնտեսական բաներու
վրայ կանոններ տալով : Եւ գիրքը ի լայն ընծա-
ւեր է Լըւրատեան Ինկերութեան տպարանը ի
Կալիֆաթ . ուստի կըմնայ մեզ շնորհակալ ըլլալ
յիշեալ աղչին թարգմանչին ազգասիրական գո-
վելի ջանքէն . որ իւր առեւտրական զտաղանցը
մէջ ազգին ուսումնասիրական և բարոյական զար-
գացման եւս իրօք գործակից կըլլայ :

Սիւննոյն թերթին մէջ ուրախ սրտիւ կարգա-
ցին հետեւեալ յօդուածը :

« Եւստիս մատուցանեմք պատուելի Վաթի մե-
րոյ՝ յընդհանուրս , զի ի ժամանակի ընդհանուր
պակասութեան հաստոց , և խոնարհման վաճա-
ռաց , բարեհաճի Բարեւարտն մեծ աւելել անուն
ազգին՝ ի սիւնու աշխարհի :

Եւստիս Կաթարիլէ լզկի նոր կերտեալ ի Վոչին
730 թուանչիւ . պատկանեալ մեծահամբաւ տա-
նըն Լըւրատեանց և Ինկերաց , պատուականա-
գոյն քան զամենայն նաւ կառուցեալ ի Հնդ-
կաստան , հաս անտի անհնարին արագութեամբ
ի Կալիֆաթ յընթացս ինն աւուրց և Եւր . և
Եւր զսիրտս մեր համագային ուրախութեամբ » :

Լզկի 138թուրդ թիւը կըպարունակէ նաև
հետեւեալ ազգօգուտ լուրը . որնոր իւրաքանչիւր
ազգասէր անձն մեծ միտքարութեալ պիտի կարգայ-
նորոգում ազգի ընդհանուր թեանը պատիւ կրնէ :

« Հալաք լրագիր առեալ ի լեզուն Տայն լու-
գրէ մարտ 20 թուով ունի :

« Ի մէջ այն պարունաց , որք անդամ գրեցան
Թագաւորական համալսարանին բժշկութե՝ տե-
սանի և անուն պարոն Սարգիս Երիստեան Կալ-
իֆիկաթ : Եւ առաջին անգամ է , յորում
Հայ պարոն ոմն տիֆլիսի գտանէ յԵւրոպ . և
յուսամբ զի պարոն Երիստայ գովութեան ար-
ժանի նահատակութիւն անմասն ի վարձուց չի
ցէ մնալոց . Հայք ի Կալիֆաթ բաւականք են

(1) Տիֆլիս ըստածը հրամանագիր կամ գրաւան մըն է որ
կը տրուի գիտական ընկերութիւններէ ազատական արտեսի մը
մէջ բաւական անդեկութիւն ունեցող անձի մը . որ օրինաւոր
կերպիւ արգած է նոյն արհեստը : Եւ քաղաքի մէջ այսպիսի վի-
րակները ընդունող հայազգի երիտասարդներ պակաս չեն ժամ-
նակէ մը ի վեր . որպէս արդէն քանի մը հոգի մեռ ևս կընա-
նայինք : Եւ անոր անտարբայ լինան Տայն լրագրէր շատ կըն-
խալ ըսելով թէ , « Եւստիս անգղիական և Եւրոպ . Հայ պար-
ուն ոմն տիֆլիս գտանէ յԵւրոպ » :

ի պահել զպաշտօնատար որ յազգէ իւրեանց . որ
առաւել տեղեակ իցէ հանգամանաց ազգին՝ քան
զօտարս յԵւրոպացւոց » :

— Ինչեալ յուլիսի 6-18ին իրիկուան գրուած
նամակները կըծանուցանեն , թէ պաշտօնէից ժո-
ղովը հետեւեալ կերպիւ կարգադրուեր է .
Պարոն տը Վիլիլէյերի , նախագահ ժողովոյն .
և արտաքին գործոց պաշտօնէի :

- « տը Տոպչուքի՝ ներքին գործոց »
- « տը Կրախի՝ ելի մոխց »
- « տը Սթիֆիլի՝ տեղութեան ջրորդ քարտաւար »
- « տը Զորնայի՝ առեւտրայ պաշտօնէի »
- « տը Զարնէր՝ հրատարակական շինուածոց »
- « Պագ՝ արդարութեան պաշտօնէի »
- « Երոգեր՝ հասարակաց դատարանականութե .
Զարնայի երիտփոխանաց խորհրդարանը որ յիշեալ
ամսոյ 6-18ին պիտի բացուեր , աւել յորում
մնացեր է , ըստորում տակաւին ոմն պատգա-
մաւորները հասած չին ի Վիլիլէյա :

— Ինչ վիտան լրագիրը լայն անուն նամակ մը
կը հրատարակէ Փարիզէն գրուած . որ կը ծանու-
ցանէ թէ մեծահամբաւ մօսիւ տը Լամարթիւր
պատրաստութիւն կըտեսնէ ծանապարհորդութիւն
մը ընելու . Եւ ինչ ընկերութեալ իւր լըւրային , և
թէ անոր կահկարասիքը արդէն Սարսիլա յու-
ղարկուեցան :

ԱՌԵՒԿԱՆԻ ԱՐԿԱՆԻՍՏԵՆ
ՉԻՒՆԻՍ 23 յուլիսի :

Քաղաքիս առեւտրական վիճակը գրեթէ միեւ-
նոյն է . և նշանակու թեան արժանի գործառնու-
թիւններ չունիմք ծանուցանելու : Եւ ինչեալ քիչ
մը կուզուի և 70 զուրու չի չէլին դիւրաւաճառ է .
բայց այս գնով վաճառող գրեթէ չկայ . Տորոնին
գինը բարձրացաւ , այս օրուան արժողութիւնը
ըստ տեսակին 165-175 զուրու է կենդինարը .
Լամպակը թուէ է 200-210 զուրու չի կենդինա-
րը . Շէհրիլին գինը 14-15 զուրու է հօխան .
Եւրոպայ տեսակ փաւամուտը հազիւ թէ 47 զու-
րու չի կընսխուի հօխան . Յարներ կուզուի . և
20-22 զուրու չի քիլէն դիւրաւաճառ է . Սուտա-
միս արժեքը 23-26 1/2 զուրու է քիլէն նաւուն
մէջ սաւանդ երկու պայմանաւ :

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՐՃԱՌՈՍ ՊԱՏԿԵՐ
ՆԱԿԱՅԻՆԻՆ ՎԱՐՈՒՅՐ :

Շարադրեց աշխարհաբար լեզուով պարոն Յո-
հանէս Հիսարեան , և տպուեցաւ ի կոստան-
դնուպօլիս :

Եւստիս գրքային մէջ հեղինակը համառօտիւ կը
պատմէ յիշեալ երեւելի աշխարհակալին գրեթէ
ամէն զվարար մեծագործութիւնները հանդերձ
ժամանակագրութեամբ . Եւստիս շատ օգտակար
կրնայ համարուիլ այս գործը մեր համագիր եղ-
բարց , որոնք եւրոպական լեզուաց ամենեւին տե-
ղեկութիւն չունին :

Կըծախուի իզմիր Սիսրուպեան ուսումնարանը
Գին 5 զուրու է :

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ

Այս լրագիրը երկու շաբթը ունգամ մը՝ ուրախ օրը կը
հրատարակուի : Տարեկան գինը 120 զուրու է կանխիկ փոխելի-
ով որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ . Իզմիր՝ Արշալուսայ Արարա-
տեան գրատունը . Իսկ ուրիշ քաղաքաց համար՝ ահա կըշա-
նակէմք լրագրին յորդի գործակալաց անուամբ , որք են :

- Կոստանդնուպօլիս՝ Պատրիարքարանի գրագիր Պերպեան եւս
պատուելի պարոն Աւետիս :
- Ազքեսանդրիա՝ Եւստիս Գեորգ աղա :
- Գահրէ՝ Եւրոպայի մահտեի Բակր աղա :
- Զապէ՝ Բուսիոյ և Սիլվաթի Նահանգաց Արքիեպիսկոպոս
պատու Բակր աղա Ս . Սիւրաբեան :
- Թրեսոն՝ Արքեան Արքահամ աղա :
- Կարին՝ մահտեի Բարութիւն աղա Ղազարեանց :
- Բերիա՝ արժանապատիւ տէր Գեորգ աղա քահանայ :
- Պոզոթոս՝ Անգղիոյ առաջին թարգման աղա Սալիկ Սիլվաթի
Կալիֆաթ պարոն Փ . Ա . Գեորգեան :
- Ստամբուլ՝ պարունայք Սոս և ընկերք :
- Սիւննոյն՝ պարունայք Արքար և Ստեփաննոս :

Հրատարակէ և տըր լրագրին .
Գալիս Գ . Պալարալեան :